

ఎవుడికంటే తక్కువ?

ఆ దినాలల్లో సరోజినత్త మా వూరి కోడలంటే ఎవురూ నమ్మేవోళ్లు కాదంట. మా యత్తకి కులం బలం లేదు గానీ, వుంటే ఈ వరకి మంత్రై పాయ్యిందేది. మా యత్తకి కులం బలం లేదు గానీ, వుంటే ఈ వరకి మంత్రై పాయ్యిందేది. రోజులు బాగుండుంటే డిలీ అంతగాకుంటే మా వూరికి పెసిరెంటన్నా అయ్యిందేది. రోజులు బాగుండుంటే డిలీ పీటేసుకోని కూసొనుందేది. పారలమెంటులోనో, పైస్టారు హోటేల్లలోనో సల్లంగ కూసొని రంగుసొడాలు తాగతా వుందేది. అయ్యన్నీ ఎందుగ్గానీ మాగ్గాడా పొలం, కులం వుండుంటే మా సరోజినత్త ఇందిరమ్మంత పైల్లేకి వొచ్చుందేది. మరవలో సంకటి ముద్ద తినే బాద తప్పను.

మా యత్త కాంగిరేసోల్ల యొంబడి యియాటికి గూడా కుశాలగ తిరగతా వుంటది. లారీ ఎక్కిందంటే ఎంత దూరపూరైనా బోయి రావాల్చిందే. కాంగిరేసోల్లని ఏమన్నా అన్నమా! కయ్యన లేపుది. సాతంత్రం వొచ్చినప్పుటాలముంచే గాదు రాక ముందునించే ఆమెకి రాజకీయాలు తెల్పు. నెవురూ అన్నా, గాందీ అన్నా మాయత్తకి బో బత్తి. రావిగుంటపల్లె మొత్తానికి పెద్ద సదువు సదివింది మా యత్తే. ఇయ్యాల్దాకా అంత సదివినోళ్లు మా యడోల్లలో యింగెవురూ లేరు. ఆమె యాందన్నా సదవతా వున్నా, రాస్తా వున్నా అందురూ సిత్రంగ జొస్తా బిత్తరబొయ్యే వోల్లంట. ఇదంతా యాబయ్యేళ్ల కింద జరిగిన మాటంట. ఇంతకీ సరోజినత్త సదివింది అయిదో తరగతి.

నేను ఆత్తని పలకరిచ్చుకుండాము గదాని పెయత్తుం జేసేదాంట్లో బడ్డ. అంతట్లో సరోజినత్తే ఆకొక్కనవల్తా ఎదురుబడ్డది.

“యాందల్లుడూ కయుగడతా, కతల్రాస్తావుండావంటనే. యేం నేను మతికి రాలా?”
అనడిగింది.

"లేదత్త! నీకాడికే జూస్తావుండా! ఇంగ నువ్వే ఎదురుబడితివి." "సరేలేయ్య! రచ్చబండ మీన కూసుందమురా! సల్గుంటది" అని రాగిసెట్టు కాడికి దీసకబోయ్యంది.

ఇంక ఆ మాటా యా మాటా మాట్లాడత్తా వుండంగా సరోజినత్త నా మొకంలోకి జూస్తా కళ్లనీళ్లు పెట్టుకుంటా వుండది. గొంతంతా వానికి పోతా వుంది.

"యాందత్త? ఎందుకట్టా అయిపోయినవు?" అనడిగిన "యాం జెప్పేదయ్యా? నీ కళ్లు జూస్తావుంటే కండ్లుబోయిన మీ నాయన కానొస్త వుండడు. మన వూరొదిలి పట్టం బోయ్యనాడు. ఇంగంతే! ఆయన్ని పట్టం మింగేసిందయ్యా! పట్టంలో డబ్బులుంటయ్య గానీ పేగులుంటయ్యా, ప్రేమలుంటయ్యా? అప్పుట్లో మీ యబ్బ గుర్రం మాదిరి తిరిగేవేడు. కండ్లు బోయ్య గోడలు బట్టుకోని తిరిగేకాడకి దిగజారె. మాయదారి పట్టం మా దేవయ్యని మాయం జేసిందయ్యా!

మా రోజలే అలాగ్గ వుండేయి సుదయ్యా! నాకు సిన్నప్పుడే పెళ్లమ్మే. ఒక్కొక సారి మాయత్త మీన తగువేసుకోని మట్టిరోడ్డు మీనకొచ్చి కూసునే దాన్ని. అప్పుడు మీ నాయనమ్మై మధువరో మళ్ళిగన్నం, పచ్చమిరక్కాయ ఎత్తుకోని ఆ రోడ్డు కాడకొచ్చి ఎరిమిలాడి వచ్చేది.

ఎండ్రురి సుధాకర్

నలబయ్యరో సమచ్చరంలో గావాలు మార్చిను దొర మనూరికొచ్చిందు. కనిగిరి మిసను కాంపోండులో మా నాయన ఆ దొరకాడ డ్రయివోరుగ వుండేవోడు. ఇంగ నేను అక్కన్నే అయిదు వరకు సదివినా. అంత సదివినోల్లు రావిగుంట పల్లెలోనే లేరు. అప్పుడే నా పెళ్లయ్యింది.

“అత్తా! మామకి నువ్వేంత కట్టుం యిచ్చినావు?” అత్త మాటలకి అడ్డం తగలతా అడిగినా.

సరోజినత్తకి అంతకోపమేడనించి వొచ్చిందో నా కర్చం కాలా! కేకరిచ్చి వూసి నా సాయజూసింది.

నేనే గొడ్డు బెదిరినట్టు బెదిరి పోయినా!

“నేనేంది వాకడికి కట్టుమిచ్చేరి? నాకే వందరూపాయలిచ్చిండ్లు వోరి కింది! మొగోడినేంది? డబ్బులిచ్చి కొనుక్కునేది? సిగ్గుండబల్లే కట్టుం దీసుకోడానికి. కొడుకుల్ని గన్నేళ్లు యాం జేస్తుండరు? కట్టుల కోసం యెగబడుతుండరు. మనోళల్లో కట్టుల మాటున్నదా? యా గొప్ప కులపోల్లని జూసి కదూ మనోల్లు నేర్చుకున్నది. యిప్పుడిప్పుడు మనోల్లు గూడా కొడుకుల్ని బాగా సదివిచ్చి పెళ్లజేస్తే యాడేడి డబ్బంతా రావాలన్న పట్టుదల కొడుకుల్ని కన్నోల్లకుంది. ఆడపిల్లల్ని గన్నేల్లు యాంజేస్తరు పాపం? యా తప్పంతా మంది గౌదులే! యా కట్టుం యాన్నుంచొచ్చిందో వాల్లది. వాల్లు బెట్టిన బారాన్ని యా లేబరు కులమంతా మోస్తా వుండాది. యిప్పుడు జూడు సుదయ్యామరి! కూటికి లేనోడు, అ ఆలు రానోడు గూడా కట్టులకేగబడుతుండారు.

ఆడకూతుల్కి సుకం లేకండా జేసింది యా కట్టుం గదంటయ్యా! ఆడకూతుల్లు గవురవంగా బతికినపుడే గదా యిల్లయినా దేసమైనా కుసాలగుండేది. ఆడోల్లని దుక్కపెట్టి యేనాబట్ట బాగుపడతడు?” వురిమినట్టుగా మాట్లాడతా వుంటే కత్తికి పదును బెదుతున్నట్టే వుండింది.

సదివింది అయిదో తరగతే గానీ, లోకాన్ని శానా సదివింది. బయమన్నది లే! లొంగి వుండడ మన్నది లే!

మనూల్లో ఆకుల పెదచ్చమ్మని వొక రెడ్డెమ్మ వుంది నాయనా! వొకసారి నేను హూర్లో నుంచి వస్తా వుంటే “వోసే నార్తోడి కోడలో! వోసే నార్తోడి కోడలో!” అని అరస్తా వుంది నన్ను”

“యాందత్తా? అట్టంటే అర్దమేంది?” అనడిగినా తెల్లమ్మెకమేసి.

మాతోడికోడలు పేరు నారమ్మ. అయితే అందరూ నారీ అంటరు. అందుకని నన్ను నారి తోడి కోడలా అందామె.

‘వో పిల్లో! వోసేయీ!’ అంటూ పిలస్తా వుంది. మామిడి నారాయన యింటికాడ యొనక్కి తీరిగి ‘యాందీ?’ అన్న.

అప్పుడు రెడ్డిమ్మ తెగిపాయైన పాతసెప్పులు సూపిచ్చి ‘యో సెప్పులు యోవానుగాడికియ్య. అని మట్టులేకుండా నిర్లచ్చంగా అదిలిస్తా వుండాది. యోవానంటే నాగమ్మ మరిది. యింగ నాకు మండింది.

‘నా కాలి చెప్పు జూడు యెట్టుండదో! నా వొక్క సెప్పు కరీదు లేదు నీ తెగిపాయైన సెప్పులు. నన్ను దీసక పోమంటుండవా? బుద్దిలేకండా మాట్టాడగాక. మరియాదగా చిలువు. యిట్టు రప్పుగ మాట్టాడం పద్ధతిగాదు’ అన్న.

యింగ ఆ వంతనే మామిడి నారాయణ బయటికొచ్చి ఆ రెడ్డిమ్మకే జెప్పినాడు. ‘అట్ట బిలవబాకు. వాళ్లు మరియాద గలోల్లు. ఆ పిల్ల అంతో లుంతో సదువుకుంది. అసేయ్, వోసేయ్ అని పిలవడం పద్ధతి గాదు’ అని సర్ది జెప్పినాడు.

నేనట్టా తిరగ బడతానని రెడ్డిమ్మ అనుకోలా! అప్పట్టుంచీ మరియాదగనే వుంటది. రెడ్డిమ్మయితే యెవుడికెక్కువా? స్వీది నువ్వు దింటవు. నాది నేను దింట. “అమ్మా! సెప్పులు దీసకపాయ్య నీ ఆడబిడ్డ పెనిమిటికియ్య” అంటే యెట్టుంటది? వోసేయ్ అంటే యేమరదం?

యేమి? నేను సెప్పులు కుట్టేదాన్ననా? మాదిగననా? నాకూ ఆత్మగవరం వుండబల్లే! మంచిగ జెపితే నేను యిననా? నోటికి కూడు తింటుండమే! అంత పెడసరంగ అవమానిచ్చి మాట్టాడితే యెట్టు కుదురుద్ది?”

“అత్తా మరి నీ సంగతే నువ్వు జూసుకున్నవా? వూరోల్ల సంగతి గూడా యేమన్న పట్టిచ్చుకున్నవా” అనడిగినా.

“యేందుకు పట్టిచ్చుకోలా? వొకసారి మనూల్లో పట్టపగులే అన్నాయం జరగతా వుండినాది. మనం పండిచ్చిన స్వాద్దల్ని యొక్కువ దరకి కనిగిరోల్లకి అమ్ముకుంటా వుండారు ఆసాములు. స్వాద్దలు మనకి బిగిచ్చి దర బెంచి అమ్ముకువ్వాలని పెయత్తుం జేస్తున్నరు.

అవంతనే గురయ్య బావొచ్చి ‘అమ్మా, సరోజినమ్మా! మనూరి ఆసాములు మోసం జేస్తుండారు” అని సంగతి జెప్పిందు.

'యాందే? యిప్పుడెం జేస్తము?' అన్నది నారక్క.

యింగ నేను కోక బిగిచ్చి, చెన్నన్న, తలారీ, యింగా కొంతమందిని యంట బెట్టుకోని గింజలెత్తే లారీకాడికి బోయ్ లారీ యెక్కి నిలబడిన.

'బోడిమామా! ఆపు లారీ, గింజలు లారీ కెత్తొద్దు' అన్నా

పగిడాల బోడిమామంటే ఆవూరి రెడ్డి. పెద్ద ఆసామి నేనా మాట అనేసరికి "యిదిగో, సరోజినా! చెప్పిన మాటిని కిందికి దిగు. నువ్వు నిండు మనిసివి" అనన్నదు రెడ్డి.

"నువ్వు అమ్మడానికి యూల్లేదు. ఆల్లు కొనడానికి యూల్లేదు" అని వాన్ని బాసలో తగులుకున్న.

"యేం వయా! మా వూల్లో మొగోల్లు లేక నువ్వు కనిగిరి మంచి వచ్చినవా? యా లారీ దాన్యం కిందికి దించి మరియాదగా యెల్లిపో" అన్నా తెగిచ్చి.

నీ గుడికి నష్టపరియారం యిస్తానన్నాడు యేంకి రెడ్డి గారు.

'యామ్మై! గుడికి పరియారం యిస్తానంటుండరు గదా! యాందే రచ్చ?' అని యార మామ అన్నదు.

'అవనయ్యా! వోళ్లిస్తారు. దాంతో మీరు కల్లూ సారాయి తాగండి. మీకు సరిపోతది. మరి మాకేమి ఆదాయము. మాకు లేబరు గింజలు గావాల అని గట్టిగా అడిగినా.

'ఆ, నీ యంతు నేను జూస్తా' అన్నదు పగిడాల బోడిరెడ్డి.

'నా యంతు నువ్వేమి జూస్తావు? నేను దలుచుకుంటే నిన్ను పైరు మీన సీలు జేపిస్తా జాగర్త' అని నిలదీసిన.

ఆ రకంగా ఆయన్ని నిలదీసినోల్లు యొవురూ లేరు. పగిడాల బోడియ్యంటే మనూరి పెసిడెంటు. బో పవరు గలోడు.

'నన్ను నువ్వేమి జేయిస్తవు? యేం జెయ్యలేవు' అణ్ణో లారీ ఆపుజేయించి సార్డులు దించి, కోమటోల్ల యిల్లల్లోకి దూరి బస్తాలు బయటేసి తలారిని ఆడ కూచ్చోబెట్టినా. చిన్నన్నని 'దాన్యం కొలువు' అన్నా! గుర బావని డబ్బు వోళ్లో యేసుకోమన్నా. మొత్తం లెక్కబెట్టి నారాయణ కియ్య, సాబాగ్యానికియ్య అని అదిలించినా.

మనూర్లో పండిన సార్డల్ని మనల్ని గాదని బయటోల్లకి అమ్ముతానంటే వూరుకునేది లే. నేనమ్మనియ్యను అది భాకి మారకట్టు గాదా? మాసేతులార కష్టపడి, నాటి, తప్పి నీకు పండించి యిస్తే, నువ్వు వేరే వూరికి అమ్ముతవా? రేప్పొద్దు వోల్లోచ్చి జేస్తరా నీకు పని?' అని నేను గొడవ బెట్టుకునేదాన్ని.

పోలీసోడొచ్చినా నేను బయపడ్ల నాయినా!"

మా సరోజినత్త సెబతా వుంటే నేనట్టు యింటా వుండిన. ఆలోశన పక్కన బెట్టి అడిగొనా “అత్తా నువ్వు అయిదో తరగతి జదిని యింత గ్యానం సంపాయిచ్చుకుంటివే! మన ఆడోల్లంతా నీ మాదిరి కొద్దో గొప్పు సదివుంటే మన కస్టానికి పలితం దక్కుండేది. సమాచారాలు లేకనే గదత్తా, మన బతుకులు పుచ్చు బడినయ్య.” అని నేనోసరికి మా యత్త వక్కపలుకు నోట్లో యేసుకోని ఆకులకి సున్నం పూస్తా వుంది. ఆవాన యొరంగ నోరు తెరిసి యట్టు అన్నాది.

సుదయ్య ఆసాముల్లగ్గర యొంత కాలం యొట్టి జేస్తం? మనకీ బూమనేది వుండాల. బూమి లేనోడు, బొందిలో పానం లేనోడు నొకటే గదంటయ్య! యా దేసంలో తినోడికి బూముండాది. తిండి లేనోడికి యేముండాది? నోట్లో మట్టి తప్ప. దున్నోడికి బూముండదా? కులం లేనోడికి కడుపునిండా తినే రాత లేదా నాయినా? రోజులు మారినయ్యగానీ మన బతుకులు మాత్తరం యింకా తెల్లార్లా!”

మా యత్త అట్ట మాట్టుడతా వుంటే బూలోకం మాదిరే నాతల్లో మెదురు కూడా గిర్రున తిరగతా వుంది. సంవే సూరీడు మాదిరి యింగ నా మొగం గూడా యొరంగ మారిపాయ్యంది.

